

Per Nikolaj Bukh
Charlotte Stisen Flyger
Preben Melander

ØKONOMISK VIRKSOMHEDS- BESKRIVELSE

– fra strategi til
operationel styring

Uddrag til CBS – HD1

Per Nikolaj Bukh, Charlotte Stisen Flyger
og Preben Melander

Økonomisk virksomhedsbeskrivelse

Uddrag til CBS – HD1

Djøf Forlag
2022

Per Nikolaj Bukh, Charlotte Stisen Flyger og Preben Melander
Økonomisk virksomhedsbeskrivelse – Uddrag til CBS - HD1

1. udgave, 1. oplag

© 2022 by Djøf Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copydan.

Omslag: Mette Schou

Tryk: Ecograf

Printed in Denmark 2022

ISBN 978-87-574-5635-6

Djøf Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

Telefon: 39 13 55 00
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	9
Kapitel 2. Hvordan beskrives en virksomhed?	11
2.1 Regnskaber som beskrivelsesmetode	11
2.1.1 Interne og eksterne regnskaber	11
2.2 Resultatopgørelsen	12
2.2.1 Balancen	14
2.2.2 Økonomistyringens fokus og opgaver	16
2.3 Dækningsbidraget	19
2.4 Kunders og produkters dækningsbidrag	20
2.5 Beskrivelse af stykomkostninger	22
2.6 Beskrivelse af kapacitetsomkostninger	23
2.7 Driftsaktivitetens lønsomhed	24
Kapitel 3. Regnskabsanalyse og nøgletal	29
3.1 Årsrapporten	30
3.1.1 Kravene til årsrapporten	30
3.1.2 Årsrapportens elementer	31
3.1.3 Regnskabet som grundlag for regnskabsanalysen	32
3.2 Regnskabsanalysens principper	37
3.3 Resultatopgørelsen	40
3.4 Rentabilitet	41
3.5 Indtjeningsevne	45
3.6 Kapitaltilpasning	47
3.7 Likviditet	49
3.8 Risikovurdering	50
3.8.1 Finansiell risiko	50
3.8.2 Forretningsmæssig risiko	51
3.9 Investorerrelaterede nøgletal	51
3.9.1 Price/earning	52
3.9.2 Kurs/indre værdi	53
3.9.3 Cash flow	53

3.10	Eksempel: Toft og Søn A/S	53
3.10.1	Analyse af rentabilitet	56
3.10.2	Analyse af indtjeningsevnen	56
3.10.3	Analyse af kapitaltilpasningen	57
3.10.4	Analyse af risiko	57
3.10.5	Analyse af investorrelaterede nøgletal	58
3.10.6	Konklusion	58
Kapitel 4. Virksomhedens styringsopgaver		59
4.1	Hvad skal vi styre?	60
4.1.1	Aktivitetsstyringen	62
4.1.2	Kapacitetsstyringen	62
4.1.3	Den finansielle styring	63
4.2	Styringsbehovet	64
4.3	Styringsmål	67
4.4	Styringsniveauer	68
4.4.1	Det strategiske niveau	69
4.4.2	Det taktiske niveau	70
4.4.3	Det operationelle niveau	71
4.5	Et praktisk eksempel: Sweet Dreams	73
4.5.1	Virksomhedsbeskrivelse	73
4.5.2	Styringsopgaver og styringselementer	75
4.5.3	Konklusion	76
Kapitel 5. Aktivitetsstyring		79
5.1	Strategisk aktivitetsstyring	80
5.2	Taktisk aktivitetsstyring	81
5.3	Operationel aktivitetsstyring	84
5.4	Aktivitetsbudgettering	85
5.4.1	Direkte budgettering	85
5.4.2	Modificeret direkte budgettering af aktiviteten	87
5.4.3	Indirekte budgettering ud fra aktivitetens kapacitetstræk	88
5.4.4	Indirekte budgettering ud fra omsætning	88
Kapitel 6. Kapacitetsstyringens beskrivelsesmetoder		91
6.1	Kapacitetsstyringens opgaver	92
6.2	Kravene til en generel kapacitetsstyringsmodel	93
6.3	Kapacitetsstyringens opbygning og indhold	96

6.4	Kapacitetsstyringsmodellens anvendelse	99
6.5	Et eksempel på kapacitetsstyringsproblemet	100
Kapitel 7. Likviditetsstyringens beskrivelsesmetoder		105
7.1	Likviditetsstyringens målsætninger og udfordringer	106
7.2	Likviditetsstyringens opgaver	107
7.3	Likviditetsstyringens mål	110
7.4	Likviditetsstyringens virkemidler	112
7.4.1	Eksempel: Stadehandleren	112
7.4.2	Eksempel: River Pools	114
7.5	Fra driftshandling til betalingshandling	116
7.5.1	Beholdningsforskydningsmodellen	117
7.5.2	Ind- og udbetalingsmodellen	118
7.5.3	Eksempel: Magi A/S	122
7.6	Eksempel: Pengestrømsanalyse for Toft og Søn	130
Kapitel 8. Budgettering som ledelsesværktøj		133
8.1	Budgetteringens formål	134
8.2	Budgetteringens styringsniveauer	135
8.3	Styringsobjekternes budgettering	138
8.3.1	Aktivitetsbudgettering	138
8.3.2	Kapacitetsomkostningsbudgettering	140
8.3.3	Likviditets- og balancebudgettering	141
8.4	Budgetteringsprocessen	142
8.4.1	Budgetlægningens aktører	142
8.4.2	Budgettets udarbejdelse	144
8.5	Budgetopfølgningen	146
8.6	Tidshorisont og styringsdybde	151
8.7	Budgetteringens krav til regnskabet	155
8.7.1	Regnskabets funktion, indhold og udformning	155
8.7.2	Rapporterings- og registreringssystemer	156
8.8	Eksempel: Fancy Fruit A/S	158
8.8.1	Virksomhedbeskrivelse	158
8.8.2	Virksomhedens budgetteringssystem	161
Ordlister		167

Litteraturliste	169
Oversigt over kildehenvisninger	172
Om forfatterne	173
Stikordsregister	175

2 Hvordan beskrives en virksomhed?

2.1 Regnskaber som beskrivelsesmetode

Regnskaber er økonomiske beskrivelsesmetoder, som ikke blot bidrager med vigtig information til beslutningstagen, men som også bidrager med information såvel eksternt i forhold til investorer og forretningsforbindelser som internt i forhold til ledelse og medarbejdere. Selvom et regnskab med sin talmæssige præcision kan synes at præsentere fakta, er regnskaber ikke objektive og udtømmende måleinstrumenter, som beskriver alle sider af en virksomheds økonomi. De er derimod baseret på en række vedtagne konventioner og subjektive vurderinger. F.eks. har afskrivningsregler og lagervurderinger stor indflydelse på regnskabets resultat. Det er derfor vigtigt, når vi skal bruge regnskaber, at vi kender de regler og forudsætninger, som har ligget til grund for regnskabets tilblivelse. Det er ikke mindst vigtigt, når vi skal benytte regnskabet som regnegrundlag for vigtige beslutninger.

2.1.1 Interne og eksterne regnskaber

Sædvanligvis skelner man mellem interne og eksterne regnskaber. *Eksterne regnskaber* anvendes i forhold til interessenter uden for virksomheden og er underlagt den gældende lovgivning og regler, som virksomheden ikke selv har valgt. Eksterne regnskaber omfatter regnskaber, der aflægges i henhold til årsregnskabsloven for kapitalselskaber – og det drejer sig for virksomheder, som er skattepligtige, om et skatteregnskab af hensyn til den korrekte opgørelse af skattebetalingen. Ligeledes kan der også være krav om, at virksomheder skal udarbejde andre former for eksterne regnskaber og rapporter. I fjernvarmevirksomheder aflægges eksempelvis også et regnskab efter varmforsyningsloven. Tilsvarende udarbejdes f.eks. i pengeinstitutter forskellige indberetninger til Finanstilsynet og andre myndigheder, som i nogle tilfælde også skal påtegnes af en revisor. Med en fællesbetegnelse kan årsrapport, skatteregnskab og eventuelt andre lovpligtige regnskabskrav siges at udgøre de eksterne regnskaber.

Tilsvarende *eksterne regnskaber*, som anvendes ved rapportering til omverdenen, bruger vi betegnelsen *interne regnskaber* om de regnskaber, som anvendes internt til ledelse af virksomheden. Disse interne regnskaber er tilrettelagt ved anvendelse af økonomistyringens kalkulations-, styrings- og omkostningsmodeller. Sædvanligvis udgøres den centrale komponent i det interne regnskab af budgettet, der anvendes som styringsmodel. Dette omfatter også de processer, periodevise rapporteringer, beregninger af budgetafvigelser etc., der knytter sig til budgettet. Ligeledes består det interne regnskab også af en række teknikker og metoder til at støtte budgetlægning, vurdere lønsomhed af forskellige aktiviteter etc.

Ofte vil det interne regnskab være opdelt på *ansvarsområder*, f.eks. ved at opdele hele virksomheden i selvstændige *divisioner*. En sådan fremgangsmåde vil uvægerligt lægge hovedvægten på at opdele og delegere ansvar, dels med henblik på at styrke de lokale ledes ansvarlighed og motivation, dels med henblik på at øge den økonomiske gennemsigtighed. Kontrolopgaven får her stor betydning. Modsat kan man i det interne regnskab også vælge at se virksomheden som *en* kæde af sammenhængende forretningsprocesser, som skal integreres og koordineres på tværs af virksomheden til en helhed. Det kunne eksempelvis være, at der lægges særlig vægt på synergien mellem de enkelte enheder med henblik på at opfylde markedets behov for de bedste og billigste produkter. Et andet valg bliver, hvordan omkostninger i kalkulationer skal måles, opgøres og fordeles i forhold til de endelige produkter.

Det interne regnskab er ikke lovbestemt, men kan tilpasses og »skræddersyes« til de styringsbehov, som anses for væsentlige i virksomheden. Det interne regnskab vil derfor i praksis varetage langt flere varierende opgaver og antage mange forskellige former. Ganske vist er regnskabsvæsenets basale sprog og beskrivelsesformer bevaret, men er ofte suppleret med mere detaljerede specifikationer af regnskabsbudgettets bagvedliggende forudsætninger, handlingsforløb, funktions-sammenhænge etc. til støtte for beslutningstagerens vurderinger. Som eksempel på sådanne detailspecifikationer kan nævnes segmentering af poster efter produkter og ansvarsområder, opdeling af budgetafvigelser efter påvirkningsårsager, sammenligning af resultatposter i sammenlignelige nøgletal, specifikation af tidsmæssige udviklingsforløb bag akkumulerede periodeposter etc.

2.2 Resultatopgørelsen

Resultatopgørelsen viser for en given periode, hvilke indtægter og tilsvarende omkostninger, der kan henføres til periodens drift, og som dermed skaber periodens

Litteraturliste

- Albertsen, J. (2013). Symfoni af nøgletal. *Djøfbladet*, No. 1, pp. 30-32.
- Andersen, M. & Rohde, C. (2017). *Virksomhedens økonomistyring*. 5. udgave. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Andersson, J.E., Hedegaard, O. & Lauritsen, H. (2002). *Grundlæggende erhvervsøkonomi*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Ansoff, H. (1965). *Corporate Strategy: An Analytic Approach to Business Policy for Growth and Expansion*. New York: McGraw Hill.
- Anthony, R.N. (1989). Reminiscences about management accounting. *Journal of Management Accounting Research*, Vol. 1, pp. 1-20.
- Anthony, R.N. & Govindarajan, V. (2006). *Management control systems*. 12. udgave, McGraw-Hill.
- Ashley, M., Verdoom, M., Stefanovic, A. & Slangen, A. (2020). Hermes, Company Analysis, Fashion & Management, M2D.
- Barney, J.B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, Vol. 17, No 1, pp. 99-120.
- Barney, J.B. (1995). Looking Inside for Competitive Advantage. *Academy of Management Executive*, Vol. 9, No. 4, pp. 49-61.
- Bhimani, A., Horngren, C.T., Datar, S.M. & Rajan, M.V. (2019). *Management & cost accounting*. 7. udgave, London: Pearson.
- Brøchner-Mortensen, M. (2004). Systematic Software Engineering. I P.N. Bukh, H.K. Bang & M.W. Hegaard (red.), *Strategikort: Balanced scorecard som strategiværktøj – Danske virksomheders erfaringer* (pp. 211-232). København: Børsens Forlag.
- Bukh, P.N. (2003). Design af et aktivitetsbaseret omkostningsregnskab. I Økonomistyring, S. Hildebrandt & P.N. Bukh (red.). København: Børsen Forum.
- Bukh, P.N. (2006). De nye ABC-teknikker: En analyse af Time-Driven ABC. *Økonomistyring & Informatik*, Vol. 21, No. 4, pp. 335-385.
- Bukh, P.N. (2008). Design af økonomistyring: Balanced Scorecard eller budgetlægning. *Økonomistyring & Informatik*, Vol. 24, No. 2, pp. 201-231.
- Bukh, P.N. & Dietrichson, L.G. (2010). Omkostningsregnskabets rolle i økonomistyringen. I *Økonomistyring*, P.N. Bukh (red.). København: Børsen Forum.
- Bukh, P.N. & Israelsen, P. (2003). *Aktivitetsbaseret økonomistyring. Danske erfaringer med Activity Based Costing*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Bukh, P.N. & Christensen, K.S. (2018). Effektbaseret Økonomistyring. *Nordisk Administrativ Tidsskrift*, Vol. 95, No. 2, pp. 53-66.
- Bukh, P.N. & Christensen, K.S. (2013). *Succes med balanced scorecard*. København: Gyldendal Business.
- Bukh, P.N. & Christensen, K.S. (2020a). Tildelingsmodeller og effektbaserede principper i den offentlige sektor. *Samfundslederskab i Skandinavien*, Vol. 35, No. 4, pp. 207-249.
- Bukh, P.N. & Christensen, K.S. (2020b). Effektbaserede ressourcetildelingsmodeller for forløbs- og periodebaserede indsatser. *Samfundslederskab i Skandinavien*, Vol. 35, No. 6, pp. 443-478.

- Bukh, P.N., Johansen, M.R. & Mouritsen, J. (2002). Multiple Integrated Performance Management Systems: IC and BSC in a software company. *Singapore Management Review*, Vol. 24, No. 3, pp. 21-33.
- Christensen, J., Christensen, O., Jørgensen, S. & Nielsen, M. (2016). *Omkostningsteori og regnskab*, 2. udgave. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Dalsgaard, V. (2003). ABC i Post Danmark. I P.N. Bukh & P. Israelsen (red.), *Aktivitetsbaseret Økonomistyring: Danske virksomheders erfaringer med activity based costing*. København: Jurist- & Økonomforbundets Forlag.
- Dyson, J.R. (2004). *Accounting for Non-accounting Students*. 6. udgave. F.T. Prentice Hall.
- Elling, J.O. & Sørensen, O. (2005). *Regnskabsanalyse og værdiansættelse – en praktisk tilgang*. København: Gjellerup.
- Erhvervsstyrelsen (2021). *ESG taksonomi: Vejledning til frivillig, detaljeret opmærkning af virksomheders ESG-nøgletal i årsrapporten, inkl. idékatalog med konkrete forslag til ESG-nøgletal*. København: Erhvervsstyrelsen.
- Finansforeningen (2019). *ESG-hoved- og nøgletal i årsrapporten: Bedre ESG-data, bedre indsigt, bedre investeringer*. Notat, København: Finansforeningen, Danske revisorer & Nasdaq.
- Fleischman, R. & Tyson, T. (2007). The History of Management Accounting in the U.S. I C.S. Chapman, A.G. Hopwood & M.D. Shields (eds), *Handbook of Management Accounting Research* (Vol. 2, pp. 1071-1090). Amsterdam: Elsevier.
- Fog, B. (1991). *Pristeoriens anvendelse i praksis*. København: Handelshøjskolens Forlag.
- Grant, R.M. (2010). *Contemporary Strategy Analysis: Concepts, Techniques, Applications*, 7. udgave. Oxford: Blackwell Publishing.
- Hansen, L., Jensen, J.O. & Holm-Rasmussen, S. (2005). *Virksomhedsøkonomi til videregående uddannelser*. København: Systime Academic.
- Havsteen, M. (2005). *Guide til nøgletal & ekstern regnskabsanalyse*. Forlaget Focus.
- Hawkin, D.P. & Cohen, J. (2004). Introduction to responsibility accounting systems. Harvard Business School, note #9-105-009, Boston.
- Hedegaard, O. & Hedegaard, M. (2016). *Strategisk investering og finansiering*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Heskett, J.L., Sasser Jr., W.E. & Schlesinger, L.A. (1997). *The service profit chain*. New York: The Free Press.
- Hitzler, P.A. & Müller-Stewens, G. (2017). The Strategic Role of Authenticity in the Luxury Business, 2017, I M.A. Gardetti (red.), *Sustainable Management of Luxury*, Springer.
- Johnson, G., Whittington, R., Scholes, K., Angwin, D. & Regner, P. (2019) *Exploring strategy: Text and cases*, 12. udgave, Pearson Education.
- Kaplan, R.S. og Anderson, S. (2007). *Time-Driven Activity-Based Costing: A simpler and more powerful path to higher profit*. Boston: Harvard Business School Press.
- Kaplan, R.S. & Cooper, R. (1998). *Cost and Effect*. Boston: Harvard Business School Press.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (1992). The balanced scorecard – Measures that drive performance. *Harvard Business Review*, Vol. 70, No. 1, pp. 71-79.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating strategy into action*. Boston: Harvard Business School Press.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (1998). *The Balanced Scorecard: Sådan bygges bro mellem vision, værdier og strategier*. København: Børsens Forlag.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (2002). *Fokus på strategier: Balanced scorecard som strategiværktøj i organisationer*. København: Børsen Forlag.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (2004). *Strategy Maps. Converting Intangible Assets into Tangible Outcomes*. Boston: Harvard Business School.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (2006). *Alignment: Using Balanced Scorecard to Create Corporate Synergies*. Boston: Harvard Business School Press.

- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (2008). *The Execution Premium: Linking Strategy to Operations for Competitive Advantage*. Boston: Harvard Business School Press.
- Lynggaard, P. (2005). *Anvendt driftsøkonomi*. København: Handelshøjskolens Forlag.
- Lynggaard, P. (2003). *Investering og finansiering*. København: Handelshøjskolens Forlag.
- Lægaard, J. & Vest, M. (2021). *Strategi i vindervirksomheder*, 7. udgave. København: Jyllands-Postens Forlag.
- Melander, P. (1980). *Håndbog i likviditetsstyring*. København: Børsens Forlag.
- Melander, P. (1983). *Budgettering som ledelsværktøj*. København: Samfundslitteratur.
- Melander, P. (1984). *Kapacitetsstyring: Aktuelle ledelsværktøjer*. København: Børsens Forlag.
- Melander, P. (2001). *Økonomistyring og budgettering som ledelsesform*, 9. udgave. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Melander, P. (2002). *Økonomistyringens nye ledelsesteknologier. Fra ABC til TQM*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Melander, P. (2011). *Projektstyringens problemer og værktøjer. Fra kaos til resultat*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Melander, P. (2021). *Styring og lederskab er skabt af mennesker og rettet mod menneskers adfærd. Samfundslederskab i Skandinavien*, Vol. 36, No. 4, pp. 169-170.
- Melander, P. & Hedegaard, O. (1998). *Virksomhedsøkonomi og beslutningsanalyse*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Melander, P. & Skærbæk, P. (1994). *Økonomistyringens udviklings- og anvendelsesproblemer: om at perspektivere og forstå økonomistyringens teori og arbejdspraksis set ud fra alternative synsvinkler*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Mikkelsen, C.F. & Bank, F. (2007). *ABC i Post Danmarks logistikforretning*. I *Controlleren*, P.N. Bukh (red.), København: Børsen Forum.
- Mouritsen, J. (1987). *Det styringsorienterede og det situationsbetingede regnskabsvæsen: to perspektiver på udformning af økonomistyringssystemer*. *Økonomistyring & Informatik*, Vol. 3, No. 1, pp. 27-43.
- Porter, M.E. (1985). *Competitive advantage: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.
- Porter, M.E. (1980). *Competitive strategy: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.
- Porter, M.E. (1996). *What is strategy?* *Harvard Business Review*, Vol. 74, No. 6, pp. 61-78.
- Sandalgaard, N. & Bukh, P.N. (2015). *Beyond Budgeting: Storm eller let brise?* *Økonomistyring & Informatik*, Vol. 31, No. 1, pp. 41-82.
- Sandalgaard, N. & Bukh, P.N. (2016). *Skal vi afskaffe budgetter – eller skal vi bare bruge de eksisterende teknikker bedre?* I *Produktion og Styring: Perspektiver på økonomistyringen*, P.N. Bukh & T.B. Kristensen (red.). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Schack, B. (2009). *Regnskabsanalyse og virksomhedsbedømmelse*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Stabell, C.B. & Fjeldstad, Ø.D. (1998). *Configuring value for competitive advantage: On chains, shops, and networks*. *Strategic Management Journal*, Vol 19, pp. 413-437.
- Treacy, M. & Wiersema, F. (1995). *The discipline of market leaders*. Addison-Wesley.
- Wehrich, H. (1998). *The TOWS Matrix – A Tool for Situational Analysis*. *Long Range Planning*, Vol. 15, No 2, pp. 54-66.
- Worre, Z. (1970). *Økonomisk styring af virksomhedens aktivitet*. København: Civiløkonomernes Forlag.
- Worre, Z. (1970). *Det styringsorienterede regnskabsvæsen i støbeskeen*. København: Handelshøjskolen, Institut for Regnskabsvæsen.
- Worre, Z. (1994). *Økonomisk styring af virksomhedens aktivitet*. København: Civiløkonomernes Forlag.

Oversigt over kildehenvisninger

- Andersen, M. 17
Anthony, R.N. 20
Bhimani, A. 69, 153
Bukh, P.N. 20, 85, 155, 156, 177
Christensen, K.S. 85
Cohen, J. 69, 153
Fleischman, R. 40
Govindarajan, V. 20
Hawkin, D.P. 69, 153
Kaplan, R.S. 139, 140
Melander, P. 17, 100, 177
Norton, D.P. 139, 140
Rohde, C. 17
Sandalgaard, N. 155, 156
Tyson, T. 40

Om forfatterne

Per Nikolaj Bukh (www.pnbukh.com) er cand.oecon., ph.d. og professor i økonomistyring ved Aalborg Universitet, hvor han beskæftiger sig med effektbaseret styring samt økonomistyring og strategi i både offentlige og private virksomheder. Per Nikolaj har særlig ekspertise i design af økonomistyringsmodeller samt effektbaseret økonomistyring og har medvirket ved udvikling af nye økonomistyrings- og ledelsesmodeller i et stort antal virksomheder. Herudover har han udgivet omkring 20 bøger og mere end 300 artikler samt undervist på master- og kandidatuddannelser og afholdt kurser om mange forskellige aspekter af strategi, ledelse og økonomistyring.

Charlotte Stisen Flyger er cand.merc. og er i dag ansat som ingeniørdocent i økonomi på DTU og er faggrubeleder for Forretningsudvikling. Charlotte beskæftiger sig med projekter samt undervisning inden for forretningsudvikling herunder bl.a. økonomistyring, driftsøkonomi, investering og finansiering. Hun underviser på Center for Life Long Learning samt diplomingeniøruddannelserne. Hun har mange års erfaring med at undervise ledere i henholdsvis det offentlige og private i økonomisk ledelse på bl.a. Diplomuddannelsen i Ledelse (DL) samt Diplomuddannelsen Ingeniørernes Lederuddannelse (EBA). Hun har desuden i en årrække været ekstern lektor på CBS, hvor hun har fungeret som henholdsvis underviser og censor. Derudover varetager hun forskellige undervisningsopgaver for Ingeniørernes Efteruddannelses Fond (IEF) samt Djøf Efteruddannelse.

Preben Melander er cand.merc. i økonomistyring fra CBS. Han er professor emeritus i anvendt ledelsesteknologi ved Institut for Produktion og Erhvervsøkonomi, hvor han bedriver anvendelsesorienteret ledelsesforskning i partnerskab med danske virksomheder og institutioner. PM har forsket i økonomistyringens ledelsesmæssige forudsætninger, udfordringer og konsekvenser, hvor han har søgt at skabe synergi mellem erfaringsviden og teorividen til brug for praktisk problemløsning. PM har publiceret en lang række af bøger og artikler inden for sit forskningsfelt. Fra 2008 til 2015 var han programansvarlig for Det Strategiske Forskningsprogram: Fremtidens lederskab indenfor den offentlige sektor (SLIP-programmet).

Han har siden 1985 været ansvarshavende redaktør af fagtidsskriftet Økonomistyring & Informatik. Tidsskriftet blev i 2018 digitalt og skiftede navn til Samfundslederskab i Skandinavien (SIS), der udgives i Norge, Sverige og Danmark gennem CBS's biblioteks Open Access.

Stikordsregister

A

- Activity-Based Costing 19
- Afkastkrav 43, 56
- Afkastningsgrad 41, 42, 44, 45, 50, 55, 56, 58, 141, 160
- Afskrivninger 11, 14, 15, 22, 41, 45, 46, 52,
57, 58, 92, 114, 141
  - funktionsprincippet 34
  - sammenligning af regnskaber 34
- Afvigelsesanalyser 150
- Aktiekurs Se Børskurs
- Aktivernes omsætningshastighed 41, 47
- Aktivitetsbudgettering 85, 138, 139, 154
  - direkte aktivitetsbudgettering 85
  - indirekte budgettering ud fra aktivitetens kapacitetstræk 88
  - indirekte budgettering ud fra omsætning 88
  - modificeret direkte budgettering 87
  - segmenter 138
  - stykomkostninger 140
- Aktivitetsstyring 18, 25, 60, 62, 79, 81, 82, 84
  - operationel aktivitetsstyring 84
  - strategisk aktivitetsstyring 80
  - taktisk aktivitetsstyring 81
- Alternativopgaven 17, 101
- Anlægsaktiver 13, 14, 15, 33, 40, 41, 44, 47, 50, 54, 55, 56, 57, 123, 132
- Ansvarscentre 18, 66
- Ansvarsområder 12, 134
  - opdeling 12, 18
- Arbejds kapital 49
- Arbejds løn 20
- Arts opdelt 35
- Arts opdelt og funktions opdelt resultatopgørelse, eksempel 35

B

- Balancebudgettering 138, 141
- Balanced scorecard 18
- Balancen 14

- Barthel Indeks 83
- Beholdningsforskydningsmodellen 116, 117, 124, 127
- Beholdningsmodellen 106
- Benchmarking 83, 151
- Beretningsform 13, 40
- Betalingsberedskab 105, 106, 107, 111
- Betalings handlinger 116, 117, 126
- Beyond Budgetting 151, 153
- Break-even Se Nulpunktsomsætning
- Bruttoavance 19
- Budget Se Budgettering
- Budgetafvigelser 12, 153, 165
- Budgetopfølgning 73, 133, 134, 140, 142, 143, 146, 147, 148, 149, 155, 163
- Budgetopgaven 17
- Budgetpfølgning 79
- Budgetprocessen 145
- Budgettering 12, 133
  - afvigelser 12
  - aktiviteter Se Aktivitetsbudgettering
  - aktivitetsbudgettering 138
  - alignment med strategikortet 137
  - balancebudgettering 141
  - bottom up-metoden 145
  - budgetstyring 142
  - budgetteringsprocessen 142
  - formål 134
  - involvering 142
  - kapacitetsomkostninger 140
  - krav til regnskabets funktion, indhold og udformning 155
  - likviditet 141
  - operative elementer 136
  - opfølgning 142
  - opfølgningshyppighed 153
  - prognosefejl 147
  - styrende elementer 136
  - styringsdybde 154
  - styringsniveauer 135
  - tidshorisont 152

- tidsinddeling 153
- top down-metoden 145
- økonomiske resultater 135
- Børskurs 53
- Børsnoterede selskaber 32, 33, 52

- C**
- CAPEX 137
- Capital expenses Se CAPEX
- Cash flow 51, 53, 131
- pr. aktie 51

- D**
- Debitorer 14, 71, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 122, 127, 129
- Delårsrapport 13, 40
- Disponeringsenheder 22, 24, 25
- Disponeringsperiode 25
- Divisioner Se Ansvarsområder, opdeling
- Driftshandlinger 116, 117, 126
- DuPont-pyramiden 29, 38, 41, 53
- Dækningsbidrag 13, 14, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 35, 41, 46, 57, 58, 62, 80, 81, 85, 87, 88, 89, 91, 101, 139, 141, 149, 161, 163, 164
- aktivitetsbudgettering 138, 139
- handlinger 25, 26, 121
- knap kapacitet 70
- markedsføringsbidrag 20, 26
- produktgrupper 20
- Dækningsbidragsregnskab for en handelsvirksomhed 19
- Dækningsgrad 45, 46, 73, 88, 89, 154

- E**
- Earnings Before Interest and Taxes Se EBIT
- EBIT 13, 40, 51
- EBITDA 13, 40, 52
- Effekt 83
- brøk 83
- Effektivitet 83
- Efterkalkulationer 23
- Egenkapital 14, 15
- Egenkapitalforrentning 42, 43, 44, 50, 56, 141
- Eksempler
- Magi A/S 122
- River Pools 114
- stadehandler 112
- Sweet Dreams 73
- Toft og Søn A/S 53, 131
- Eksterne regnskaber 11
- Enperiodiske kapacitetsomkostninger 21, 92

- EPS Se Resultat pr. aktie
- ESG-nøgletal 36
- Etisk regnskab 30

- F**
- Falde bort-betragtning 102
- Fast budget 86
- Finansforeningen 33
- Finansiell risiko 44, 50
- horisontal balancestruktur 50
- vertikal balancestruktur 50
- Finansiell styring 50, 63, 64, 106, Se Likviditetsstyring
- Finansielle anlægsaktiver 15
- Finansielle poster 13, 14, 40, 41, 43, 44, 52, 123, 141
- Finanstilsynet 11
- Fjernvarmevirksomheder 11
- Fleksibelt budget 86
- Flerperiodiske kapacitetsomkostninger 92
- Forecast Se Prognoser
- Forkalkulation 85, 139
- Forretningsmæssig risiko 51
- omkostningsstruktur 51
- Fremmedkapital 14, 15, 16, 43, 44, 50, 56, 58
- Frit cash flow pr. aktie 52, 53
- Funktionsopdelt 35
- Fællesomkostninger 34

- G**
- Going concern-princip 16
- Goodwill 15, 50, 54, 132
- Grundregistreringer 18
- Gruppeopdelt resultatopgørelse som beskrivelsesmåde 21
- Gæld
- kortfristet 16
- langfristet 16
- Gældsætningsgrad 44

- H**
- Handelsvirksomheder 19, 89, 121, 158, 161
- Handlingsafvigelser 147
- Handlingskæder 119, 120, 121
- Helhedsstyring 69

- I**
- Immaterielle anlægsaktiver 15, 57
- Impact 83
- Incitamentskontrakter 18
- Ind- og udbetalingsmodellen 118

Indekstal 38, 45, 46, 47
Indre behovsfaktorer 64, 65
Indre effektivitetsmål 68
Indre servicemål 67
Indtjeningsbidrag 14, 22, 41, 68, 122, 124, 125, 127, 141
Indtjeningssevne 37, 38, 42, 43, 45, 46, 55, 56, 57
Inspirations- og analyseopgaven 17
Interessenter 29, 37, 59, 62, 67, 68, 96, 110, 111, 133
– budgetlægning 143, 152
– eksterne 152
– interessentbalancen 111
– ydelser og modydelser 111
Interessentskaber 31
Intern afregning 18
Interne regnskaber 12
Investeringscentre 18, 67
Investorer 29
Investorrelaterede nøgletal 51
– frit cash flow pr. aktie 53
– kurs/indre værdi 53
– Price/Earning (P/E) 52
Irreversibilitet Se Reversible omkostninger

K

Kalkulationsmodeller 12, 18
Kalkulationsopgaven 17
Kalkulatoriske kapacitetsomkostninger 21
Kapacitetsbudgettering 138, 140
Kapacitetsenheder 96, 140
Kapacitetsgrad 45, 46
Kapacitetsomkostninger 13, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 35, 36, 37, 40, 45, 46, 51, 54, 56, 58, 64, 73, 75, 89, 91, 92, 122, 123, 124, 125, 128, 140
Kapacitetsomkostningsbudgettering 140
Kapacitetsstyring 18, 60, 62, 63, 89, 91, 92, 140
– effektmåling 91
– omkostningseffektivitet 97
– periodisering 91
– produktivitet 96
– serviceeffektivitet 96
– tidsudnyttelse 91, 97
Kapacitetsstyringsmodellen 93
– funktioner og indhold 98
Kapacitetstræk 24
Kapitalandele 15
Kapitalforsyning 65

Kapitalselskaber 11, 31
Kapitaltilpasning 38, 47
– omsætningshastighed 48
Kassebeholdning 112, 113
Kasseregnskab 113
Knap kapacitet 70, 92
Kommanditselskaber 31
Komme til-betragning 102
Konsekvensprognoser Se Prognoser
Kontrolopgaven 18
Kortfristet gæld 16
Kreditorer 13, 16, 29, 40, 113, 115, 118, 120, 121, 122, 127, 130
Kreditsalg 15, 117, 119
Kundegruppeanalyse 80
Kurs/indre værdi 53
Kvartalsregnskab Se Delårsrapport, Se Delårsrapport

L

Langfristet gæld 16
Likvide midler 105, 107
Likviditet 29, 37, 49, 50, 59, 63, 75, 76, 92, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 116, 117, 119, 120, 121, 127, 130, 131, 132, 133, 138, 141, 147, 148, 149, 152, 156, 158
Likviditetsbeskrivelse 109
Likviditetsbudgettering 108, 118, 138, 141, 148, 154
Likviditetsgrad 15, 16, 49
Likviditetsstyring 18, 105, 106, 107, 110, 112, 113, 114, 116, 138
– mål 110
– opgaver 107
– virkemidler 112
Lønsomhedsanalyse 24

M

Management accounting 16, Se Økonomistyring
Økonomistyring
Management control 18, Se Økonomistyring
Markedsføringsbidrag 20, 21, 139, 140
Markedsrenten 42
Materielle anlægsaktiver 15
Miljøregnskab 30
Modebranchen 86
Møbelproducenter 82

N

Nulpunktsomsætning 51
Nøgletal 38

O

- Offentlige virksomheder
  - effektivitet 82
  - produktivitet 82
  - statslige aktieselskaber 32
- Offeromkostninger 101
- Omkostningscentre 18, 67
- Omkostningseffektivitet 83
- Omkostningsmodeller 12, 18
- Omkostningsstruktur 18, 51
- Omsætningsaktiver 14, 15, 47, 49
- Omsætningscentre 18, 67
- Omsætningshastighed 42, 43, 47, 48, 49, 55, 56, 57
- Operating expenses Se OPEX
- Operational aktivitetsstyring 84
- Operative elementer 85, 89, 136, 138
- Operativt niveau 71
- OPEX 137
- Opfølgning Se Budgetopfølgning
- Optimeringsmodeller 16
- Ordreproduktion 86, 88, 152, 154
- Outcome 82, 83
- Output 83
- Overordnet kapacitetsstyringsopgave 94
- Overskudsgrad 41, 42, 45, 55

P

- P/E 34, 51, 52, 53, 58
- P/E-værdi 34, 52
- Passiver 15
- Pengeinstitutter 11, 29, 113
- Pengestrøm Se Cash flow
- Pengestrømsanalyse 106, 131
- Periodeforskydninger 147
- Periodisering 25, 30, 91
- Personligt ejede virksomheder 31
- Porters Five Forces 51
- Produktenhedsdirekte omkostninger Se Stykomkostninger
- Produktionsbudget 73
- Produktionsflow 24
- Produktionsprocessen 82
- Produktionsstruktur 59
- Produktionsvirksomhed 159
- Produktionsvirksomheder 19, 85, 118
- Produktivitet 81, 82, 83, 97, 139, 161
  - brøk 83
  - mål 83
- Produktmiks 23, 45, 48, 49, 74

Profitcentre 18, 67

Prognoser 147, 151, 152, 153, 155, 164

R

- Regnskaber
  - eksterne Se Eksterne regnskaber
  - opgaver 12
  - som beskrivelsesmetode 11
- Regnskabsanalyse 29, 32, 33, 34, 37
  - elementer 38
- Regnskabsklasse 31
  - regnskabsklasse A 31
  - regnskabsklasse B 31
  - regnskabsklasse C og D 32
- Regnskabsprincipper, sammenlignelighed 30
- Rentabilitet 24, 29, 38, 41, 50, 56, 73, 110, 141, 158
- Rentabilitetsanalysens elementer 42
- Responsibility accounting Se Ansvarsområder, opdeling
- Ressourceenheder 24, 94, 96, 97, 139
- Resultat pr. aktie 55, 58
- Resultatbudgettering 141
- Resultatkontakter 18
- Resultatopgørelsen 12, 13, 15, 34, 35, 40, 53, 55
  - artsopdelt 34
  - beretningsform 13, 40
  - funktionsopdelt 34
- Reversible omkostninger 37
- Reversibilitet Se Reversible omkostninger
- Reversible omkostninger 19, 22, 23, 37, 70
- Revision 30
- Revisor 11
- Rullende forecast 152

S

- Salgsfremmende omkostninger 20, 22, 26, 51, 79, 125, 128
- Samfundsansvar 37
- Sammenhængen mellem mål, aktivitet, kapacitet og likvide midler 61
- Sekundær drift 44
- Selskabsskat Se Skat
- Selvfinansiering 111
- Servicevirksomheder 88, 89, 91, 100
- Sikkerhedsmargin 51
- Skat 11, 118
- Skatteregnskab 11
- Soliditetsgrad 50, 58
- Statslige aktieselskaber 32

Strategic Expenses Se STRATEX
Strategikort 68
Strategisk styringsniveau 69
Strategiske initiativer
– alignment
– Strategiske temaer 137
– Opfølgning 137
STRATEX 137
Stykomkostninger 19, 20, 21, 22, 23, 25, 74,
122, 139, 140, 159
Stykomkostningsbudgettering 140
Styrende elementer 136, 138, 154
Styringsbehov 12, 59, 64, 65, 99, 146
Styringsdybde 85, 133, 151, 154, 156
– budgettering 151
Styringselementer 60, 68, 69, 75, 81
– eksempler 72
Styringsmodeller 12, 18
Styringsmål 68
Styringsniveauer 69, 72, 133, 135
Styringsobjekter 59, 60, 133, 138
Styringsopgaver 59, 60, 61, 69, 72, 106, 133
Supplerende frivillige beretninger 30
Sweet Dreams 73
SWOT-analyse 80, 144
Søge-lære-proces 100

T
Taktisk styringsniveau 70
Temateams 137
Toft og Søn A/S 53
Total Cost of Ownership 18
Trendkurver Se Prognoser
Træning 83

U
Udbetalingsmodellen 106, 116, 118, 122, 127,
130

V
Varedebitorer 15, 47, 49, 50, 57, 58, 79, 114,
118, 122, 149
Vareforbrug 19
Varekreditorer 16, 47, 58, 79, 114, 117, 118,
129
Varelager 14, 47, 49, 50, 57, 58, 79, 118, 120,
149
Varesalg 85, 87, 88, 112, 139
Variabilitet 19, 24, 37
Variationsanalyser Se Afvigelsesanalyser
Varmeforsyningsloven 11
Videnregnskab 30
Virksomhedens styring 60
Værdiansættelse, fortsat drift 30
Værdibrøk Se også Effektbrøk

Y
Ydre behovsfaktorer 64
Ydre effektivitetsmål 68
Ydre servicemål 67

Ø
Økonomisk styring
– aktivitet 60
– kapacitet 60
– likviditet 60
Økonomistyring 16
– opgaver 17

Å
Årsrapporten 30, 31
– elementer 31
Årsregnskabsloven 11, 13, 31, 41